

2005. aasta arheoloogiliste välitööde tulemused

Results of archaeological fieldwork in 2005

Reinhard JONHANSON and Martin YULIN

Archaeological excavations at Jägala Hillfort

Arheoloogilised välitööd Jägala hüüdnägil

Andres THAURI and Kristina JONHANSON

Archaeological research on Käraste, Mätsküla and Pärnu-Häraste hillforts

Arheoloogilised välitööd Käraste, Mätsküla ja Pärnu-Häraste hüüdnägil

Julia LÄH and Margat LÄHEMAN

New investigations at Suurõja hillfort of 2005-2006 in 2005

Uus uuritud Suurõja hüüdnägil aastatel 2005-2006

Margit KORSJA, Julia LÄH, Karin TÄRRE ja Ülle TAMLA

Ringwall enclosure of Laps in Pärnu-Lääne Southern Harbours

Laps hüüdnägil asuvas arheoloogilises välitöös

Det. HANSEN

Über die Funktion der Neolithischen Hügel in Estland

Estlase hüüdnägiliste mägede funktsioonid

Reinhard JONHANSON

Excavations on the coast of Pühjäärve and Mätsküla hillforts

Pühjäärve hüüdnägiliste mägede arheoloogilised välitööd

Reinhard JONHANSON

Archaeological excavations on the coast of Pärnu Bay in 2005

Arheoloogilised välitööd Pärnu lahe kaldal

Margit KORSJA and Julia LÄH

Archaeological investigations in the surroundings of Märjastre and Tõrre

Arheoloogilised välitööd Märjastre ja Tõrre lähedal

Andres THAURI and Riina BERNDIA

Archaeological investigations carried out by the University of Tartu in 2005

Arheoloogilised välitööd, mida tehti aastal 2005 Tartu ülikooli poolt

Julia LÄH and Ülle TAMLA

Archaeological excavations at Lai Street in Tartu

Arheoloogilised välitööd Lai tänaval Tartus

Reinhard JONHANSON

Archaeological excavations in 2005 in Võru

Arheoloogilised välitööd aastal 2005 Võrus

Reinhard JONHANSON

Archaeological excavations in 2005 in Võru

Arheoloogilised välitööd aastal 2005 Võrus

**ARHEOLOOGILISED
VÄLITÖÖD
EESTIS**

**ARCHAEOLOGICAL
FIELDWORK
IN ESTONIA**

2005

Koostanud ja toimetanud
Ülle Tamla

Muinsuskaitseamet
Tallinn 2006

© 2006 Muinsuskaitseamet
Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
National Heritage Board
Uus 18, Tallinn 10111, Estonia

Esikaas: Hilisviikingiaegne kõrva- või oimurõngas.
Rekonstruktsioon 2005. a. avastatud Ubina hõbeaardes
sisalduva fragmendi põhjal. Joonistanud Kersti Siitan.
Cover: Earring or temple ornament from Late Viking Age.
Reconstruction based on the fragment from the silver board
of Ubina discovered in 2005. Drawing by Kersti Siitan.

Tagakaas: Tartust Tähtvere tänavalt 2005. a. leitud 15. saj.
haruldase savikannu kild.
Back cover: Fragment of stoneware goblet from the 15th century.
Stray find from Tartu, Tähtvere Street in 2005.

Toimetuskolleegium:

Ants Kraut
Erki Russow
Toomas Tamla
Ülle Tamla
Kalev Uustalu
Heiki Valk

Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
e-mail: info@muinas.ee

Kujundus ja küllendus:

Jaana Kool

ISSN 1406-3972

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU
SUNDFASEMLAR

ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS IN TALLINN AT VIRU STREET 8 SITE AND IN THE AREA OF BASTIONS

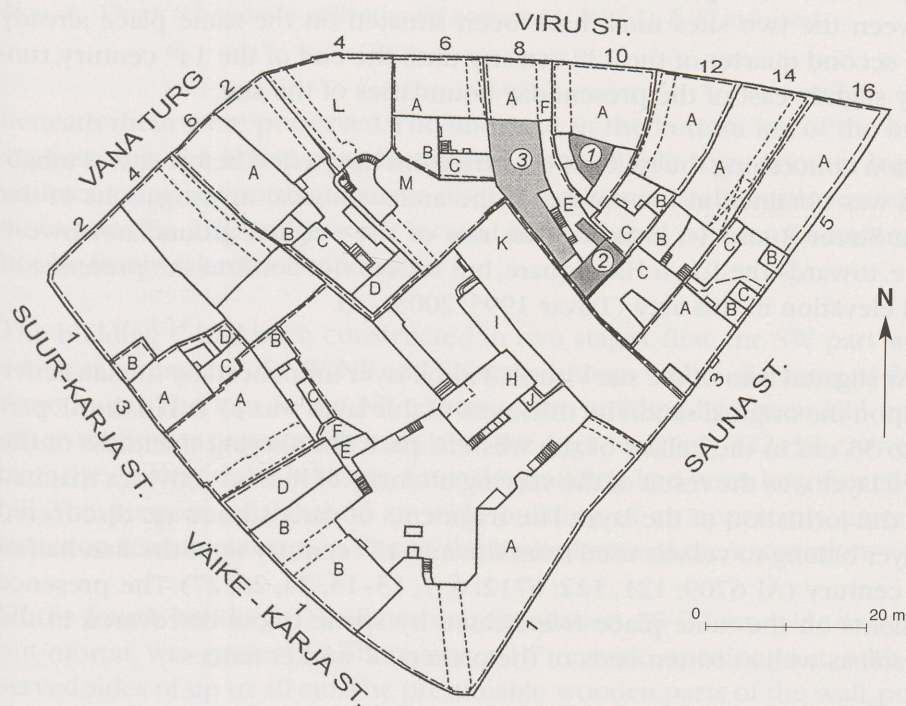
Peeter TALVAR

OÜ Tael (Tael Ltd), Rüütli 6, 10130 Tallinn, Eesti (Estonia)

peeter@tael.ee

THE SITE VIRU ST. 8

From December 2004 until the middle of April 2005 archaeological investigations were carried out under the leadership of the author of the present article to enable the building of a cellar and a stairway in a house at the far end on the Viru Street 8 site, as well as in the cellars of the building in the SW part of the same site. A total area of 53 sq. m was investigated where the maximum thickness of the cultural layer reached 3.18 m (Fig. 1: 2, 3).

1 - excavation of Viru Street 10 (1994) / Viru t. 10 (1994)

2 - excavation of Viru Street 8 (2004–2005) / Viru t. 8 (2004–2005)

3 - partly investigated area in the cellars of Viru St. 8 (2005) / Viru t. 8 keldrites osaliselt läbiuuritud ala (2005)

Fig. 1. Location plan of the excavations in Viru Street 8 and 10.

Joon. 1. Viru t. 8 ja 10 kinnistute arheoloogiliste kaevandite asendiplaan.

The Viru Street 8 site is located in an area of interest from the aspect of the investigation of the early history of the town. A renowned researcher of the history of Tallinn Rein Zobel considered it one of the oldest sites in the area of the Viru Street, probably built up already in the last decades of the 13th century (Zobel 1980, 28; 2001, 107). The location of earlier buildings in this area has been explained by the existence of a lentil-shaped elevation that stands out against the neighbouring area. Three sites on the northern side of Viru Street (today bearing numbers 5, 7 and 9) and three on the southern side (nos 8, 10 and 12) follow the presumable outline of this elevation. The archaeological investigations carried out on the site Viru Street 10 in 1994 (Fig. 1: 1) suggested the possibility that the configuration of the mentioned sites may date from an earlier period than had formerly been presumed: the excavations brought to light the remains of two wicker fences, located more or less on the same spot, which followed the direction of the western edge of the present-day site (Talvar 1995, 7–11). On the basis of ¹⁴C- analyses of the samples taken from these fences we may assert that the border between the two sites must have been situated on the same place already from the second quarter of the 13th century until the end of the 14th century, running only slightly east of the present-day boundaries of the site.

Information concerning the relief of the area from the period before it was inhabited, that was obtained in the course of the archaeological investigations of the sites Viru Street 8 and 10 indicates the rise of the original ground northwards, i. e. towards the Town Hall Square, but it does not confirm the presence of a natural elevation in this area (Talvar 1995; 2005a–d).

In the investigated area of the site Viru St. 8 a soil layer influenced by human activities lay upon the original sand. The thickness of this layer was 17 cm in the SE part and up to 53 cm in the cellars of the western part. The varying thickness of the preserved layer was the result of the varying intensity of human activities that had effected the formation of the layer. The fragments of early stoneware discovered in this layer belong to vessels used from the mid-13th century until the first half of the 14th century (AI 6709: 121, 122; 6712: 6, 7, 13–15, 24, 26, 27). The presence of allotments on the same place is indicated by spade traces discovered in the original soil as well as rotten ends of the pickets of wicker fences.

The oldest traces of buildings were discovered in the excavation of the future cellar of the building situated at the far end of the site. Since the size of the investigated area here was limited to 31 sq. m the finds of the constructions were fragmentary. The remains of at least four wooden buildings (Fig. 2:A–D) were identified. Of these buildings, only the lowermost log layers with limestone slabs

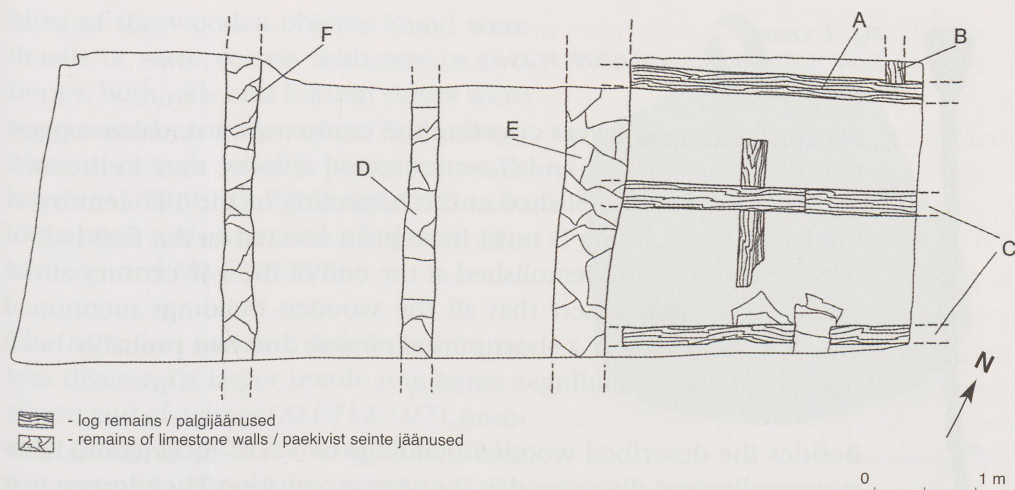

Fig. 2. Remains of buildings (A, B, C, D, E, F) in the excavation of Viru Street 8.
 Joon. 2. Viru t. 8 kaevandis paljandunud hoonete (A, B, C, D, E, F) jäänused.

beneath them were preserved. The undercut in the bottom log of the building A suggests that the house must have had a floor of split logs. Another log with an undercut, squared on the top, was discovered immediately northwest of the previous one (Fig. 2: B) and was not located in its original position. Therefore it could not be firmly related to building A.

The building C had been constructed in two stages: first, the SW part was erected. Of this remains of NW, NE and SE walls of logs with a diameter of 25–28 cm were found. The logs in the NE corner of the building had been laid upon each other without using corner joint, and the logs unevenly (22–52 cm) extended over the corner of the building. Later the building had been lengthened towards NE. The purpose of this 1.55 m wide building of an apparently unstable construction remains uncertain due to the limited area of the excavation.

Of the fourth building (D) a limestone foundation, 30–37 cm wide and laid without mortar, was preserved. There was a 1.7 m wide opening in it, with the preserved sides of up to 40 cm. The presumable wooden parts of the wall, poles with a diameter of 10–12 cm, were scattered in the dung layer covering the construction remains.

Pottery and glass fragments (AI 6709: 93, 95, 96, 101, 115, 116, 118, 120) recovered from the layers older than, and contemporaneous with, the wooden build-

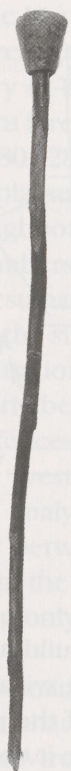

Fig. 3. Distaff.
Joon. 3. Koonlapuu. (AI 6709: P/2.)

ings as well as the layers covering the construction remains suggest that the buildings A, B and C were erected at some time in the mid-13th century and demolished at the beginning of the 14th century at the latest; the building D must have been erected in the first half of the 14th century and demolished at the end of the 14th century at the latest. So we may assert that all the wooden buildings mentioned above had existed for a short period of time and had probably been used as auxiliary buildings.

Besides the described wooden buildings two NW-SE oriented limestone walls were discovered in the same excavation. Their lowermost stones lay quite close to the original soil (Fig. 2: E, F). The wall E was 60–80 cm thick, laid of limestone with lime mortar. At its inner side there a floor of limestone slabs was found. The filling layer upon the floor contained fragments of stoneware, mainly jugs, of the 15th–16th centuries (AI 6709: 35, 36, 54–57). Upon this filling layer remains of two more wooden floors were discovered, which could not be dated owing to the missing of finds. The wall F was a 32–36 cm thick dry limestone wall, with moss and birch bark put between the lowermost stones.

FINDS

An unbarked stick of filbert, 73 cm long, with a broken end was recovered from the dung layer covering the building C. A conical object, 5.5 cm long, with a diameter of 3–5 cm (Fig. 3) was attached to its whole end. This find is probably a distaff used for spinning yarn (Viires 1995, 91; Vallinheimo 1956, 14–15, Fig. 2). On the basis of stratigraphy and accompanying finds it might be dated to the middle of the 14th–beginning of the 15th centuries. From the dung layer beneath the building B, dating from the second half of the 13th–beginning of the 14th centuries, a leaden weight (Fig. 4) was found. The conical object with a loop for hanging had been made quite roughly and additional metal had been mashed to it to achieve the required weight. Notches and two presumable traces of musket bullets can be observed on its surface. Heavier weights of similar shape have been found in Latvia, where they are dated to the 15th–16th centuries (Zemzaris 1981, 148).

Most of the wooden objects found were details of stave vessels with one or two hoops; both, side and bottom staves were represented. Among other finds there were also two wholly preserved stave bowls (AI 6709: P/5, P/16) with the inside slot sealed with wax, and a fragment of a turned bowl (AI 6709: P/8).

The selection of cloth fragments found was diverse. Of larger textile fragments a sleeve end of a dress (AI 6712: O/7), probably dating from the first quarter of the 15th century should be mentioned. On two textile fragments thread snippets could be observed, probably from the buttons once sewn there (AI 6709: O/1; AI 6712: O/16). Relying upon the accompanying finds and the time of introduction of buttons as dress fasteners these textiles could be dated to the second half of the 14th – first half of the 15th centuries.

A large group of artefact finds of organic matter consisted of soles and uppers as well as seam edges of leather footwear and various leather straps and shreds. At least some of the straps could have been used for fastening of footwear. Among the uppers a detail with openwork decoration (AI 6709: N/15) should be mentioned. A 10 cm thick layer of leather-working scrap on an area of about 6.5 sq. m, discovered in the lower part of the dung layer covering the foundation of the building D suggests the location of a shoemaker's workshop here at the end of the 14th – first half of the 15th centuries.

Fig. 4. *Leaden weight.*
Joon. 4. *Pliist kaaluvib.*
(AI 6709: 113.)

ARCHAEOLOGICAL MONITORING IN THE NORTHWESTERN AND NORTHEASTERN BASTION ZONES OF TALLINN

From May to the middle of July 2005 archaeological monitoring was carried out at the western side of Kaarli church, at Toompea and Wismari Streets and at Rannamäe Road. The ditches dug at the western side of Kaarli church did not provide any information of archaeological interest, since these were layers, which had emerged after the demolition of the De la Gardie redoubt, built during the first half of the Northern War (1700–1710) to protect the southern side of the Dome Hill

(Toompea), and before the construction of Kaarli church (1862) (Talvar 2005e; see also Kenkmaa & Vilbaste 1965, 34–35, 50–51; ET, 1, 2004, 346–347).

While planning the archaeological monitoring in Toompea and Wismari Streets on the basis of earlier investigations it could be predicted that there we might come upon ravelin walls (Mäll 1997; Uuetalu 2003; Tensok 2003). The Wismar ravelin was built on the southern side of Toompea, into a dry moat between the Ingermanland and Swedish bastions, to protect the medial rampart and the rampart gate of Toompea. The construction started at the end of the 1630s (EA, 32). Immediately before the Northern War the construction of the so-called New Wismar ravelin began south of the old one, so that the southern end of the Old Wismar ravelin was built into the mound of the New Wismar ravelin (see Kenkmaa & Vilbaste 1965, 38). The monitoring of 2005 revealed that the south-eastern and western scarp walls were preserved at a depth of 0.45–1.7 m from the present-day street level (Fig. 5). The south-eastern scarp wall was 3.15 m thick (Fig. 6) and the western one 2.8 m. At the crossing of Toompea and Wismari Streets the north-eastern scarp wall of the New Wismar ravelin was also discovered at a depth of 0.64–1 m from the street level.

In the trench in Wismari Street the walls continued in the northwest direction. Inside the wall an E-W-oriented 3.55 m long gap was discovered, where protruding stones of a barrel vault could be observed. The vault had most likely covered

Fig. 5. Southestern scarp wall of the New Wismar ravelin. View from NW.

Joon. 5. Uue Wismari raveliini kagupoolne eskarpmüür. Vaade loodest.

an air shaft in the scarp wall, opening to the outer side of the wall. In NW, adjacent to the mentioned barrel vault there was a 1.58 m thick wall running in the NE-SW direction. The straight SW end of this wall was also discovered in the same trench (Fig. 5). In all these walls granite had been used alongside with limestone. The monitoring of 2005 did not provide answers to the question whether the intersection of Toompea and Wismari

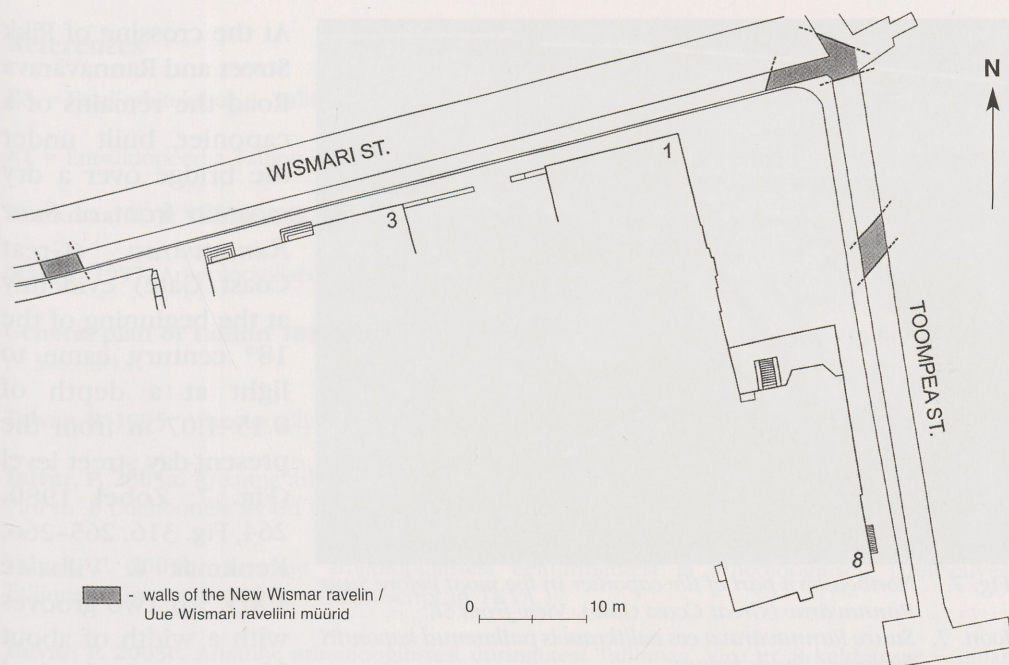

Fig. 6. Walls of the New Wismar ravelin in Toompea and Wismari Streets.
Joon. 6. Uue Wismari raveliini müüristikud Toompea ja Wismari tänaval.

Streets could be the spot where the walls of Old and New Wismar ravelins overlapped.

At Rannamäe road the walls of the Skåne bastion and some buildings at its southern side were discovered, as could be expected. This bastion was founded in 1683–1704 (ET, 2, 128). Of the walls, crosswise to the trench, the NE and NW scarp walls of the bastion could be identified. Both limestone and granite had been used to build these walls. The inner side of the NE scarp wall had been built as gradually widening. The wall was 1.95 m thick, together with the extensions it measured 5.13 m. South-west of the NE scarp wall a 1.7 m thick NE-SW-oriented wall fragment came to light at the bottom of the trench. This must have belonged to a building erected earlier than the escarpment.

The NW scarp wall of the Skåne bastion was a massive construction running in N-S direction, with a thickness of 5.23 m. Some walls discovered at the southern side of the bastion may have some kind of connection with the military auxiliary buildings, which were still standing there as late as in the 19th century (General plan of Tallinn 1810).

Fig. 7. Northeastern part of the caponier in the moat before Suur Rannavärav (Great Coast Gate). View from SE.

Joon. 7. Suure Rannavärava ees vallikraavis paiknenud kaponiiri kirdeosa. Vaade kagust.

At the crossing of Pikk Street and Rannavärava Road the remains of a caponier, built under the bridge over a dry moat in front of *Suur Rannavärav* (Great Coast Gate) evidently at the beginning of the 18th century, came to light at a depth of 0.15–1.07 m from the present-day street level (Fig. 7; Zobel 1980, 264, Fig. 316, 265–266; Kenkmaa & Vilbaste 1965, 36). Two grooves with a width of about 20 cm, which had probably been erected

to support the bridge over the moat, were preserved in the western wall of the caponier. The vaults covering the inner rooms of the caponier were partly preserved. The inner sides of the walls had been plastered.

References

- EA** = Eesti arhitektuur, I. Tallinn, 1993.
- ET** = Entsüklopeedia Tallinn, 1–2. Tallinn, 2004.
- Kenkmaa, R. & Vilbaste, G. 1965.** Tallinna bastionid ja haljasalad. Tallinn.
- Mäll, J. 1997.** Arheoloogilised uuringud kinnistul Wismari tn. 5. (Manuscript in TKVA.)
- General plan of Tallinn 1810** in the State Military History Archives, Moscow. (F. 349, “Ревель”, p. 306, 464.)
- Talvar, P. 1995.** Arheoloogilised kaevamised Viru tn. 10 hoovialal. (Manuscript in TKVA.)
- Talvar, P. 2005a.** Aruanne arheoloogilisest järelevalvest ja arheoloogilistest uuringutest Tallinnas, Viru tn. 8 õuehoonele keldri ja trepikäigu süvendite rajamisel. (Manuscript in TKVA.)
- Talvar, P. 2005b.** Aruanne arheoloogilistest eeluuringutest ja arheoloogilisest järelevalvest Tallinnas, Viru tn. 8 keldrites. (Manuscript in TKVA.)
- Talvar, P. 2005c.** Aruanne arheoloogilistest uuringutest Tallinnas, Viru tn. 8 keldritesse ventilatsioonitorustike tranšeele kaevamisel 2005. aastal. (Manuscript in TKVA.)
- Talvar, P. 2005d.** Aruanne arheoloogilistest uuringutest Tallinnas, Viru tn. 8 keldris (nn. liftišahti ruumis). (Manuscript in TKVA.)
- Talvar, P. 2005e.** Aruanne arheoloogilisest järelevalvest Tallinnas, Tõnismäe alajaamaga seotud kaabelliinide rajamisel. (Manuscript in TKVA.)
- Tensok, L. 2003.** Uurimistöö aruanne. Raveliinide tunnelite mõõdistamine. Tallinn, Kesklinna linnaosa. (Manuscript in TKVA.)
- Uuetalu, A. 2003.** Wismari raveliini tehnilise seisukorra hindamine. (Manuscript in TKVA.)
- Vallinheimo, V. 1956.** Das Spinnen in Finland unter besonderer Berücksichtigung swedischer Tradition. – SMYA, 11.
- Viires, A. 1995.** Eesti rahvakultuuri leksikon. Tallinn.
- Zemzaris, J. 1981.** Mērs un svārs Latvijā 13. – 19.gs. Rīga.
- Zobel, R. 1980.** Tallinna keskaegsed kindlustused. Tallinn.
- Zobel, R. 2001.** Tallinn (Reval) keskajal. Linnaehitus 13.–14. sajandil. Tallinn.

ARHEOLOOGILISTEST UURINGUTEST TALLINNAS VIRU T. 8 KINNISTUL JA MULDKINDLUSTUSTE VÖÖNDIS

Peeter TALVAR

VIRU TÄNAV 8 KINNISTU

2004. a. detsembrist kuni 2005. a. aprilli keskpaigani tegi OÜ Tael päästekaevamisi Tallinnas Viru t. 8 kinnistu sügavuses asuva õuehoone keldri ja trepikäigu süvendi rajamiseks ning sama kinnistu edelaosas asuva hoone keldrites. Ühtekokku uuriti läbi 53 m² suurune ala, kus kultuurikihi maksimaalne paksus oli 3,18 m (joon. 1: 2, 3).

Viru t. 8 kinnistu on Tallinna varasema ajaloo uurimise seisukohast huvipakkuv piirkond, kuna seda peetakse linna üheks vanemaks, ilmselt juba 13. sajandi lõpukümnendil hoonestatud alaks. Varasema hoonestuse paiknemist selles kohas on põhjendatud ümbritsevast maastikust kõrgemale ulatuva läätsekujulise loodusliku künka olemasoluga. Kolm kinnistut Viru tänava põhjaküljel (nüüdisajal numbritega 5, 7 ja 9) ja kolm lõunaküljel (8, 10 ja 12) järgivad selle oletatavaid piirjooni. 1994. aastal Viru t. 10 kinnistul toimunud arheoloogilised kaevamised (joon. 1: 1) osutasid tõsiasjale, et nimetatud kinnistute konfiguratsioon võib pärineda seni arvatust veelgi varasemast ajast: tookord avastati enam-vähem üksteise kohal asunud kahe varase punutisaia jäänused, mis jälgisid praeguse kinnistu läänepoolse piirde suunda. Neist aedadest võetud puiduproovide ¹⁴C-analüüsides põhjal võib väita, et kahe kinnistu vaheline piir pidi seal paiknema juba alates 13. saj. teisest veerandist kuni 14. saj. lõpuni, kusjuures see on kulgenud tänapäevasest kinnistupiirdest mõnevõrra ida pool. Nii Viru t. 8 kui ka Viru t. 10 kinnistutelt arheoloogiliste uuringutega kogutud informatsioon maapinna reljeefi kohta näitab küll loodesihis tõusu, kuid ei kinnita asustuseelse kõrgendiku olemasolu.

Viru t. kinnistul oli arheoloogiliselt läbikaevandatud alal kultuurikihi tunnustega mullakiht ladestunud looduslikule liivale. Säilinud kihi erinev paksus (kaguosas kuni 17 cm ja lääneosa keldrites kuni 53 cm) tulenes selle teket mõjutanud inimtegevuse intensiivsusest. Samast kihist leitud varakivikeraamiliste nõude killud pärinevad anumatest, mis olid kasutusel 13. saj. keskpaigast – 14. saj. esimese pooleni. Samal kohal asunud aiamaadest andsid tunnistust looduslikus aluspinnases nähtavale ilmunud mullakihti läbivad labidajäljed ning punutisaia vaiade kõdunenud otsad.

Vanimad hoonejäänused leiti õue sügavuses paikneva hoone alla rajatava keldri kaevandist. Kuna selles kohas oli uurimisala suurus 31 m², jäid ehituskonstruksioonide leiud fragmentaarseks. Tehti kindlaks vähemalt nelja puithoone jäänused (joon. 2: A–D), millest olid säilinud alumised palgikorrad ja nende alla asetatud paekivid. Leiumaterjal osutas sellele, et hooned A, B ja C rajati 13. saj. keskel ja lammuti hiljemalt 14. saj. algul; hoone D pidi olema rajatud 14. saj. esimesel poolel ja lammutati hiljemalt 14. saj. lõpus. Seega eksisteerisid kõik nimetatud puithooned üsna lühikest aega ja võimalik, et nende näol oli tegemist abihoonetega.

Lisaks puithoonetetele leiti samast kaevandist kaks paekivimüüri, mille alumised kivid ulatusid peaaegu loodusliku aluspõhjani (joon. 2: E, F). Hoone E müür oli ehitatud lubimördiga seotud paekividest ja selle paksuseks mõõdeti 60–80 cm. Müüri siseküljel oli osaliselt säilinud paekiviplaadidest põrand. Kivipõrandal lasunud täitekiht sisaldas 15.–16. sajandi kivikeraamiliste nõude, põhiliselt kannude, katkeid. Nimetatud täitekihi peal oli veel kahe puitpõranda jäänused, mida leidude puudumise tõttu ei õnnestunud täpsemalt dateerida. Hoone F müür oli 32–36 cm paksune ja laotud paekividest kuivmüürina, kusjuures alumiste kivide vahele oli asetatud sammalt ja kasetohtu.

Leiumaterjal. Hoonet C katvast sõnnikukihist saadi huvitava leiuna ühest otsast murdunud koorimata sarapuukepp, mille teise otsa oli kinnitatud 5,5 cm pikkune ja 3–5 cm läbimõõduga koonus (joon. 3). See on lõnga ketramiseks kasutatud koonlapuu, mis stratigraafia ja kaasleidude põhjal pärineb 14. saj. keskpaigast – 15. saj. algusest. Hoone B alusest sõnnikukihist, mis dateeriti 13. saj. teisest poolest kuni 14. saj. alguseni, leiti pliiist kaaluviht (joon. 4). Koonusekujuline ja riputusaasaga 6,31 kg raskune ese on valmistatud nii, et vajaliku kaalu saavutamiseks on sellele materjali rohmakalt juurde mätsitud. Kaaluvihi välispinnal on täkked ja kaks arvatavat musketikuuli löögijälge. Kujult sarnaseid, kuid kaalult raskemaid vihte on leitud Läti territooriumilt, kus need dateeritakse 15.–16. sajandiga.

Leitud puitesemetest pärineb enamik ühe- ja kahe vitsaga kokku tõmmatud laudnõudest. Tervena olid säilinud kaks puukaussi, mille sisemine uure oli veepidavuse tagamiseks tihendatud vahaga. Leidude hulgas on ka ühe treitud kausi katke.

Mitmekesine oli päevavalgele tulnud kangatükkide valik. Suurematest tekstiilifragmentidest saadi pealiskleidi varrukaots, mis tõenäoliselt pärineb 15. sajandi esimesest veerandist. Kahel kangatükil täheldati sisseõmmeldud niidijuppe, mis olid jäänud sinna kunagi kinnitatud nõopidest. Otsustades kaasleidude ja nõopide kui rõivakinnitusvahendite kasutuselevõtu aja põhjal, võiksid need tekstiilid pärineda ajavahemikust 14. saj. teine pool – 15. saj. esimene pool.

Arvukama leiugrupi moodustasid nahkjalatsite tallad ja pealsed, aga samuti jalatsite õmblusääred ja mitmesugused naharibad. Hoone D alusmüüri katva kuni 10 cm paksuse nahaleidude kihi põhjal nähtub, et sellel kinnistul töötas 14. saj. lõpus – 15. saj. esimesel poolel kingsepp.

JÄRELEVALVETÖÖD TALLINNA LOODE- JA EDELAPOOLSES MULDKINDLUSTUSE VÖÖNDIS

2005. aasta maist kuni juuli keskpaigani toimusid järelevalvetööd Kaarli kiriku lääneküljel, Toompea ja Wismari tänaval ning Rannamäe teel. Kaarli kiriku lääneküljele kaevatud tranšeed ei sisaldanud arheoloogiliselt huvipakkuvat informatsiooni, kuna tegemist oli Põhjasõja esimesel poolel (1700–1710) Toompea lõunakülje kaitseks rajatud De la Gardie reduudi täitepinnase ja muldkindlustuse likvideerimise järel ja enne Kaarli kiriku ehituse algust (1862) tekkinud kihtidega.

Varasemate uuringute põhjal võis oletada, et Toompea ja Wismari tänavate all on säilinud Wismari raveliini müürid. Wismari raveliin ehitati Toompea lõunaküljele Ingeri ja Rootsi bastioni vahekohta kuiva vallikraavi bastionidevahelise kurtiini (keskvalli) ja Toompea vallivärava kaitseks. Raveliini ehitusega alustati 1630. aastate lõpus. Vahetult Põhjasõja eel hakati ehitama nn. Uut Wismari raveliini. See asus vanast lõuna pool ja täpsemalt nii, et Vana Wismari raveliini lõunatipp jäi Uue Wismari raveliini muldkehandisse. 2005. aasta järelevalvetööga selgus, et Uue Wismari raveliini kagu- ja läänepoolne eskarpmüür (külgmüür) on säilinud nüüdsest tänapinnast 0,45–1,07 m sügavamal (joon. 5, 6). Kagupoolse eskarpmüüri paksuseks mõõdeti 3,15 m ja läänepoolsel 2,8 m. Toompea ja Wismari tänavade ristmikul leiti ka Uue Wismari raveliini kirdepoolne eskarpmüür. Siingi ilmnis müüristiku olemasolu nüüdisaegsest tänapinnast 0,64–1 m sügavamal.

Wismari tänavale jäänud tranšeeosas jätkus müüristik loode suunas, kusjuures selles puhastati välja ida-läänesuunaline 3,55 m pikkune tühimik, kus müüristikust ulatusid välja silindervõlvi kivid. Võlv kattis tõenäoliselt eskarpmüüris olevat ja müüri välisküljele avanavat ventilatsioonišahti. Loodes külgnas silindervõlv kirde-edelasuunalise 1,58 m paksuse müüriaga, kusjuures tranšeesse jäi ka

müüri edelaots. Kõikide müüride ehitamisel oli lisaks paekividele kasutatud ka maakive. 2005. aastal läbi viidud järelevalvetööd ei toonud selgust küsimusse, kas Toompea ja Wismari t. ristmikul võib olla tegemist kohaga, kus Vana ja Uue Wismari raveliini müüristikud kattusid.

Rannamäe teel paljandus ootuspäraselt Skåne bastioni müüristik, mis rajati ajavahemikus 1683–1704. Lahtikaevatud tranšeeга ristunud müüridest õnnestus kindlaks teha bastioni kirde- ja loodepoolne eskarpmüür, mille ehitamisel oli kasutatud pae- ja maakive. Kirdepoolse eskarpmüüri siseküljel oli ehitatud astmeliselt laienevana. Müüri paksuseks mõõdeti 1,95 m, koos laienditega ulatus selle tüsedus 5,13 m. Kirdepoolsest eskarpmüürist edelas avastati tranšee põhjas kirde-edela-suunaline u. 1,7 m paksune müürifragment, mis kuulus eskarpmüürist varasemale ehitusele.

Skåne bastioni loodepoolne eskarpmüür oli ehitatud ühtse põhja-lõunasuunalise massivina ja selle paksuseks mõõdeti 5,23 m. Bastioni lõunaküljel väljapuhastatud müüridest seostuvad mõned hilisemad veel 19. sajandi alguses siin paiknenud sõjaväe abihoonetega.

Pika tänava ja Rannavärava tee ristmikul puhastati tänapäevasest tänavapinnast 0,15–1,07 m sügavusel välja ilmselt 18. sajandi alguses Suure Rannavärava ette kuiva vallikraavi ületava silla alla ehitatud laskeavadega kaponiiri (tulepesa) jäänused (joon. 7). Kaponiiri läänepoolse seina siseküljel oli säilinud kaks u. 20 cm laiust soont, millele tõenäoliselt toetus vallikraavi ületamiseks ehitatud sild. Osaliselt olid säilinud kaponiiri siseruume katvad võlvivid. Kaponiiri seinte siseküljed olid krohvitud.